

Helena Paliga-Baraniecka

Katedra Studiów Europejskich,
Wydział Nauk Społecznych Uniwersytetu Wrocławskiego

Dostosowanie kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy na podstawie wybranych powiatów na Dolnym Śląsku. Raport z badań

Abstrakt: Dostosowanie kwalifikacji zawodowych do rynku pracy to jedno z ważniejszych zagadnień polityki edukacyjnej dotyczących przeciwdziałania bezrobociu. Ważną rzeczą jest postawienie właściwej diagnozy przez zbadanie z jednej strony zapotrzebowania lokalnego rynku pracy na konkretne zawody, z drugiej zaś — struktury szkolnictwa na poziomie ponadgimnazjalnym. Przedmiotem badań jest analiza działań władz lokalnych w kwestii modernizacji kształcenia zawodowego oraz dostosowania go do potrzeb rynku pracy na Dolnym Śląsku na przykładzie trzech powiatów ziemskich i jednego powiatu grodzkiego. Opracowanie zawiera zestawienie sytuacji na rynku pracy sprzed roku 2007, opisanej w raporcie Dolnośląskiej Agencji Rozwoju Regionalnego, oraz analogicznej sytuacji w latach 2009–2012, na podstawie danych zebranych od powiatowych urzędów pracy funkcjonujących na badanym terenie. Zebrane dane posłużyły do wyciągnięcia wniosków na temat działań samorządów w zakresie wpływania na obniżenie poziomu bezrobocia na terenie Dolnego Śląska oraz mogą stać się pomocne przy poszukiwaniu rozwiązań i w celu podjęcia działań naprawczych.

Słowa kluczowe: Dolny Śląsk, kształcenie zawodowe, bezrobocie, powiat, oferta edukacyjna, powiatowy urząd pracy

Adaptation of vocational education to labour market needs based on selected districts in Lower Silesia. Research report

Abstract: The analysis of adjusting vocational education to labour market needs based on selected districts in Lower Silesia, namely: Legnica (township), Bolesław district, Oleśnica district and Lwówek district. Three of them have participated in the partnership for the EU-financed project “Modernization of vocational training centers in Lower Silesia,” the latter has not participated in the project. The report “Regional labour market research” prepared by DARR (Lower Silesian

agency for regional development) in 2007 is compared with the author's analysis of the situation in the labour market (unemployment) in 2009–2012 and local policies in the domain of vocational education.

Keywords: Lower Silesia, vocational education, unemployment, district, educational offer, job center

Wstęp

Dostosowanie kwalifikacji zawodowych do rynku pracy to jedno z ważniejszych zagadnień polityki edukacyjnej dotyczących przeciwdziałania bezrobociu. Dysproporcje w tej dziedzinie mogą generować bezrobocie na danym terenie nawet w sytuacji dobrej koniunktury gospodarczej. Dlatego też bardzo ważną rzeczą jest postawienie właściwej diagnozy przez przebadanie z jednej strony zapotrzebowania lokalnego rynku pracy na konkretne zawody, z drugiej zaś — struktury szkolnictwa na poziomie ponadgimnazjalnym.

Badania takie mają charakter empiryczny, a zatem autorka nie stawia hipotez czy założeń. Celem postępowania badawczego jest zebranie jak największej ilości materiału empirycznego w drodze indukcji. W dalszej kolejności zgromadzony materiał podlega opracowaniu naukowemu, z uwzględnieniem metody statystycznej i komparatystycznej. Tak zakreślone postępowanie badawcze stało się podstawą do sformułowania wniosków zaprezentowanych w artykule. Autorka posiłkowała się także opublikowanymi raportami i danymi statystycznymi, które też odpowiadają założonej metodzie indukcyjnej. Przedmiotem badań jest analiza działań władz lokalnych w kwestii modernizacji kształcenia zawodowego na Dolnym Śląsku, na przykładzie następujących powiatów: Legnica (grodzki), bolesławiecki, oleśnicki, lwówecki (ziemskie).

I. Sytuacja wyjściowa na powiatowych rynkach pracy przed rokiem 2007 (dane pochodzące z raportu DARR z Wałbrzycha) na podstawie czterech wybranych powiatów Dolnego Śląska

Głównym tematem niniejszego opracowania jest dostosowanie szkolnictwa zawodowego na Dolnym Śląsku do potrzeb rynku pracy na przykładzie wybranych powiatów (Legnica — grodzki, bolesławiecki, lwówecki i oleśnicki). Powiaty te zostały wybrane celowo, gdyż różnią się od siebie położeniem, jak i ogólną sytuacją społeczną i ekonomiczną i w ten sposób ukazują różnorodność regionu pod tym względem. Wśród nich znajdują się: dynamicznie rozwijające się miasto Legnica (powiat grodzki), położony w północno-zachodniej części województwa (w bardzo dobrym otoczeniu inwestorskim, między innymi ze względu na bliskość węzłów ko-

munikacyjnych¹), powiat bolesławiecki, korzystnie ulokowany blisko Wrocławia we wschodniej części województwa (w równie dobrym otoczeniu inwestorskim) powiat oleśnicki oraz relatywnie biedny i peryferyjnie położony powiat lwówecki. W 2007 roku został opublikowany raport pt. *Regionalne badanie rynku pracy*, przygotowany przez Dolnośląską Agencję Rozwoju Regionalnego (DARR) na zlecenie Dolnośląskiego Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Wałbrzychu. Projekt był współfinansowany przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Społecznego oraz budżetu państwa w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego, poprzednika dzisiejszych Regionalnych Programów Operacyjnych. W raporcie tym zwrócono szczególną uwagę na doskonalenie zawodowe jako istotny czynnik w dostosowaniu kwalifikacji jednostki do potrzeb dynamicznie zmieniającego się rynku pracy. Autorzy wyszli od diagnozy sytuacji na regionalnym rynku pracy w latach 2004–2007. Raport ten stanowi punkt wyjścia wielu późniejszych działań dotyczących badań rynku pracy na terenie Dolnego Śląska. Ponieważ jest to kompleksowa analiza, porusza takie zagadnienia, jak: potencjał społeczno-gospodarczy regionu, podział terytorialny, uwarunkowania demograficzne, struktura ludności według miejsca zamieszkania, struktura ludności według płci i wieku, pracujących w regionie i aktywność zawodowa ludności, edukacja zawodowa w regionie — szkolnictwo ponadgimnazjalne według typów szkół, kierunków kształcenia. Istotne jest także to, że raport powstał po wejściu Polski do Unii Europejskiej i objął okres tuż po akcesji. To ostatnie zagadnienie interesuje autorkę najbardziej, ponieważ przez jego pryzmat oraz w świetle ostatnich badań formułuje ona wnioski na temat blisko 10 lat funkcjonowania samorządów lokalnych w nowej rzeczywistości (od 2004 r.) oraz współpracy organów prowadzących szkoły zawodowe z urzędami pracy i pracodawcami.

Powiat bolesławiecki

W badanym okresie na terenie powiatu wystąpił deficyt w zawodach usługowych (szczególnie przedstawiciel handlowy — przedstawiciel regionalny)². Jeśli chodzi o kierunek deficytów usług, odpowiadały one usługom handlowym, marketingowi i sprzedaży. W dominującej części zawody deficytowe, w których liczba ofert pracy przewyższa liczbę zarejestrowanych bezrobotnych, były ukierunkowane na wyspecjalizowane usługi handlowe o stosunkowo wysokim poziomie kwalifikacji zawodowych. W przypadku zawodu przedstawiciel handlowy w całym okresie obserwacji na jednego oczekującego na zatrudnienie przypadało średnio 113 wolnych miejsc pracy. Analogicznie w okresie obserwacji na specjalistę do spraw marketingu i handlu (sprzedaży) przypadało 30 wolnych miejsc pracy, ka-

¹ Na terenie powiatu bolesławieckiego krzyżują się autostrady A4 (kierunek Zgorzelec-Drezno) i A18 (kierunek Berlin) oraz przebiega przez niego droga krajowa nr 94.

² Dolnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego, raport *Regionalne badanie rynku pracy*, Wałbrzych 2007, s. 234.

sjera handlowego blisko 20, specjalistę do spraw finansów (analityk finansowy) — deficyt 24, asystenta bankowości — deficyt 11, specjalistę do spraw wynagrodzeń — deficyt 11 i księgowego (samodzielnego) — deficyt 15. W mniejszym zakresie deficyty pracowników, czyli nadwyżka liczby miejsc pracy nad liczbą chętnych, dotyczyły zawodów precyzyjnych, powiązanych z sektorem usług i wytwórczości. Dla porównania — znaczący deficyt w sektorze przemysłowym wystąpił w tym okresie jedynie w przypadku robotników przy pracach prostych w przemyśle i wyniósł ponad 71 wolnych miejsc pracy na jednego oczekującego na zatrudnienie. Ostatnim zbiorem były zawody deficytowe związane z wysokospecjalistycznymi kwalifikacjami i kwalifikacjami prostymi ukierunkowanymi na sektor przemysłowy. W szczególności były to zawody związane z organizacją i planowaniem produkcji, kontrolą jakości wyrobów, procesami chemicznymi oraz pracami gospodarczymi. W tym podzbiore zawodów deficytowych uzyskany wynik można zilustrować następującymi przykładami: inżynierowie organizacji i planowania produkcji (deficyt 38), kontrolerzy jakości wyrobów — artykułów przemysłowych (deficyt 27), aparaturowe procesy chemiczne (deficyt 16), robotnicy gospodarczy (deficyt 16), pi-larze, zbrojarze (deficyty 10, 11)³.

Tabela 1. Zawody i specjalności utrwalające deficyt zatrudnieniowy na rynku pracy powiatu bolesławieckiego

Nazwa zawodu i specjalności	Wielkość deficytu		
	I półrocze 2006 r.	II półrocze 2006 r.	I półrocze 2007 r.
Sektor przemysłowy			
Inżynier organizacji i planowania produkcji	16	38	—
Robotnik przy pracach prostych w przemyśle	11	77	—
Robotnik przygotowujący drewno i pokrewni	10	—	15
Robotnik gospodarczy	30	—	16
Zbrojarz	12	—	10
Sektor usług			
Kasjer handlowy	19	—	20
Księgowy (samodzielnny)	—	10	15
Przedstawiciel handlowy (przedstawiciel regionalny)	53	192	95
Recepcjonista	11	15	15

Źródło: DARR, Raport *Regionalne badanie rynku pracy*, Wałbrzych 2007.

³ *Ibidem*, s. 234–235.

Powiat Iwówecki

W powiecie Iwóweckim z kolei wyraźnie zaznaczyły się niedobory kadrowe w wyspecjalizowanych zawodach ukierunkowanych na zarządzanie, usługi i doradztwo w zakresie organizacji i handlu. Szczególnie dotyczyły one przedstawicieli handlowych (przedstawicieli regionalnych) (deficyt 67), specjalistów do spraw marketingu i handlu (sprzedaży) (deficyt 37) oraz zastępców dyrektorów generalnych i prezesów (deficyt 27). W dominującej części były to zawody ukierunkowane na kwalifikacje o wysokim poziomie wyspecjalizowania i znacznym potencjale doświadczenia. Kolejnym zbiorem deficytów w powiecie Iwóweckim były także zawody ukierunkowane na sektor przemysłowy, wytwórczość i usługi osobiste. Do tych zawodów i specjalności należy zaliczyć robotników przygotowujących drewno i pokrewnych (deficyt 20), kierowców samochodów osobowych (deficyt 20), mechaników automatyki przemysłowej i urządzeń precyzyjnych (deficyt 12), kierowców operatorów wózków jezdniowych (deficyt 11), pomocniczych robotników szklarniowych (deficyt 21), kierowców samochodu ciężarowego (deficyt 17), kierowców samochodu osobowego (deficyt 12), zbrojarzy (deficyt 11) i opiekunów w domu pomocy społecznej (deficyt 13). W przypadku zawodów i specjalności związanych z umiejętnościami technicznymi i ukierunkowanych na sektor przemysłowy w powiecie Iwóweckim takich deficytów nie zaobserwowano⁴.

Tabela 2. Zawody i specjalności utrwalające deficyt zatrudnieniowy w sektorze usług na rynku pracy powiatu Iwóweckiego

Nazwa zawodu i specjalności	Wielkość deficytu		
	I półrocze 2006 roku	II półrocze 2006 roku	I półrocze 2007 roku
Kierowca samochodów osobowych	—	20	12
Pracownik biurowy (zawód szkolny: Technik prac biurowych)	—	11	15
Przedstawiciel handlowy (przedstawiciel regionalny)	67	61	—
Specjalista do spraw marketingu i handlu (sprzedaży)	17	15	37

Źródło: DARR, Raport *Regionalne badanie rynku pracy*, Wałbrzych 2007.

⁴ *Ibidem*, s. 245–246.

Powiat-miasto Legnica

W powiecie-mieście Legnica w badanym okresie zaznaczyły się niedobory kadrowe w wyspecjalizowanych zawodach ukierunkowanych na usługi i doradztwo w zakresie organizacji, handlu oraz finansów. Szczególnie dotyczyły one: przedstawicieli handlowych (nazwa z ofert pracy — przedstawiciel regionalny) (deficyt 46), kierowników działu marketingu i sprzedaży (deficyt 93), specjalistów do spraw finansów (analityk finansowy) (deficyt 14) oraz specjalistów do spraw wynagrodzeń (deficyt 34). W dominującej części były to zawody ukierunkowane na kwalifikacje o wysokim poziomie wyspecjalizowania i wysokim potencjale doświadczenia. Kolejnym zbiorem deficytów w powiecie-mieście Legnica były zawody ukierunkowane na sektor przemysłowy i wytwórczość. Do tych zawodów i specjalności należy zaliczyć: monterów sieci ciepłych (deficyt 11), renowatorów zabytków architektury (deficyt 11), operatorów koparek i zwałowarek (deficyt 10), robotników przy pracach prostych w przemyśle (deficyt 18) oraz monterów wyrobów z tworzyw sztucznych (deficyt 19). W przypadku zawodów i specjalności ukierunkowanych na sektor przemysłowy w powiecie-mieście Legnica, takich deficytów w badanym okresie nie zaobserwowano⁵.

Tabela 3. Zawody i specjalności utrwalające deficyt zatrudnieniowy w sektorze usług na rynku pracy powiatu-miasta Legnica

Nazwa zawodu i specjalności	Wielkość deficytu		
	I półrocze 2006 roku	II półrocze 2006 roku	I półrocze 2007 roku
Asystent bankowości	—	12	11
Kierownik działu marketingu i sprzedaży	—	37	93
Przedstawiciel handlowy (przedstawiciel regionalny)	27	12	46
Specjalista do spraw wynagrodzeń	—	34	10
Specjalista kontroli jakości	10	16	—

Źródło: DARR, Raport *Regionalne badanie rynku pracy*, Wałbrzych 2007.

Powiat oleśnicki

Na rynku pracy w powiecie oleśnickim w badanym okresie wyróżniły się deficyty w wyspecjalizowanych zawodach usługowych, głównie nastawionych na usługi i doradztwo w zakresie organizacji, handlu oraz finansów. Szczególnie dotyczyły one przedstawicieli handlowych (przedstawicieli regionalnych) (de-

⁵ *Ibidem*, s. 249.

ficyt 61), specjalistów do spraw marketingu i handlu (sprzedaży) (deficyt 39), handlowców (zawód szkolny: technik handlowiec⁶) (deficyt 29), specjalistów do spraw finansów (analityk finansowy) (deficyt 28), asystentów bankowości (deficyt 18) oraz księgowych (samodzielnich) (deficyt 15). W dominującej części były to zawody ukierunkowane na kwalifikacje o wysokim poziomie wyspecjalizowania i wysokim potencjale doświadczenia pracownika. Kolejnym zbiorem deficytów w powiecie oleśnickim były zawody ukierunkowane na sektor przemysłowy i wytwórczość. Należy nadmienić, że był to istotnie mniejszy zbiór. Do tych zawodów i specjalności należy zaliczyć: robotników pomocniczych w przemyśle przetwórczym (deficyt 85), inżynierów budownictwa — w zakresie budownictwa ogólnego (deficyt 20), spawaczy ręcznych łukiem elektrycznym (deficyt 11) oraz meliorantów (deficyt 14)⁷.

Tabela 4. Zawody i specjalności utrwalające deficyt zatrudnieniowy na rynku pracy powiatu oleśnickiego

Nazwa zawodu i specjalności	Wielkość deficytu		
	I półrocze 2006 roku	II półrocze 2006 roku	I półrocze 2007 roku
Sektor przemysłowy			
Kierowca autobusu	—	31	31
Kierowca operator wózków jezdniowych	—	20	14
Kierownik wewnętrznej jednostki działalności podstawowej w handlu hurtowym i detalicznym	—	11	38
Pozostali operatorzy maszyn do produkcji wyrobów z tworzyw sztucznych	15	15	73
Pozostali robotnicy przy pracach prostych w przemyśle	—	30	11
Projektant wzornictwa przemysłowego	15	14	—
Sektor usług			
Przedstawiciel handlowy (przedstawiciel regionalny)	13	25	61
Specjalista do spraw finansów (analityk finansowy)	29	21	12

⁶ Na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2011 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz.U. z 2012 r., poz. 7 oraz z 2014 r., poz. 1140).

⁷ Dolnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego, *op. cit.*, s. 250–251.

Specjalista do spraw marketingu i handlu (sprzedaży)	12	13	74
--	----	----	----

Źródło: DARR, Raport *Regionalne badanie rynku pracy*, Wałbrzych 2007.

Jednocześnie deficyty te nie przekładały się w znaczący sposób na obniżenie stopy bezrobocia w regionie. Brak specjalistów lub wykwalifikowanych pracowników w wymienionych zawodach nie spowodował spadku liczby bezrobotnych w innych. Stało się jasne, że w szkołach na terenie województwa dolnośląskiego młodzież kształci się w zawodach, na które nie ma popytu, brakuje natomiast współpracy między samorządami, które prowadzą szkoły, a pracodawcami. Zastana sytuacja stała się motywacją do rozwiązania problemu wynikającego z niedostosowania szkolnictwa zawodowego do potrzeb lokalnych rynków pracy i regionalnego rynku pracy na Dolnym Śląsku.

II. Projekt sieciowy — innowacja na skalę europejską

„Modernizacja centrów kształcenia zawodowego na Dolnym Śląsku” — projekt zrealizowany został w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2007–2013, Priorytetu 7 „Rozbudowa i modernizacja infrastruktury edukacyjnej na Dolnym Śląsku”, Działania nr 7.2 „Rozwój infrastruktury placówek edukacyjnych”. Całkowita wartość projektu wyniosła 67 375 723,72 zł, w tym kwota dofinansowania z UE, to 45 684 060,48 zł. Przedsięwzięcie było realizowane pomiędzy 27 stycznia 2009 r. a 28 czerwca 2013 r.

Już w 2007 r. powstała koncepcja projektu „Modernizacja centrów kształcenia zawodowego na Dolnym Śląsku”, jednak ostateczny kształt projektu został przygotowany przez Samorząd Województwa Dolnośląskiego w 2009 r. we współpracy z dziewięcioma powiatami, zgodnie z celami i priorytetami przygotowywanej już wtedy Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 roku. Głównym jego celem było unowocześnienie systemu edukacji zawodowej na Dolnym Śląsku przez stworzenie branżowych centrów kształcenia w siedmiu branżach w dziewięciu powiatach oraz wyposażenie ich w nowoczesny sprzęt specjalistyczny do prowadzenia zajęć dydaktycznych odpowiadających potrzebom gospodarki opartej na wiedzy. Projekt zakładał utworzenie — na bazie istniejących placówek edukacyjnych — sieci centrów oraz ich filii w siedmiu branżach: mechanicznej, samochodowej, elektroenergetycznej, mechatroniczno-elektronicznej, informatycznej, budowlanej, turystycznej — przez wyposażenie ich w sprzęt dydaktyczny. Centra zostały zlokalizowane w następujących powiatach lub miastach na prawach powiatu: powiecie bolesławieckim, powiecie głogowskim, gminie Jelenia Góra — mieście na prawach powiatu, powiecie kłodzkim, gminie Legnica — mieście na

prawach powiatu, powiecie oleśnickim, powiecie świdnickim, powiecie wałbrzyskim, gminie Wrocław — mieście na prawach powiatu. Powiat lwówecki, którego sytuacja także została przeze mnie przeanalizowana, nie uczestniczył we wspomnianym projekcie, co też nie pozostało bez wpływu na kondycję jego szkolnictwa zawodowego.

Najistotniejszą cechą przedsięwzięcia było założenie, że pracownie służące do kształcenia zawodowego (praktycznego) będą wyposażone w najnowocześniejszy, najwyższej klasy sprzęt o charakterze przemysłowym, na przykład nowoczesne obrabiarki numeryczne z pełnym oprogramowaniem do branż mechanicznej i mechatronicznej (mechatronika jest relatywnie nową branżą, powstałą z połączenia tradycyjnej mechaniki i nowoczesnej automatyki przemysłowej). W ten sposób absolwenci tych szkół powinni być w pełni przygotowani do pracy, bez konieczności podstawowego szkolenia ich w momencie jej podjęcia. Dodatkowo zasięg projektu miał spowodować, że uczniowie z całego Dolnego Śląska będą mogli być kształceni w ramach szkolnictwa zawodowego kompleksowo, na bardzo wysokim, równym poziomie. System centrów i ich filii został zaprojektowany w taki sposób, aby uczniowie z powiatów niemających bazy mogli łatwo przemieszczać się w celu odbycia zajęć praktycznych. Dnia 20 sierpnia 2012 r. podpisano umowę z wykonawcą, wyłonionym w drodze zamówienia publicznego, na dostawę sprzętu w ramach projektu. Sprzęt był dostarczany do szkół do wiosny 2013 r.⁸ Można przytoczyć kilka przykładów wyposażenia szkół w ramach projektu, które pokazują wartość przedsięwzięcia:

Przykład 1: Centra Kształcenia Zawodowego w ZSM w Bolesławcu. W Zespole Szkół Mechanicznych im. Ludwika Waryńskiego w Bolesławcu funkcjonują dwa centra kształcenia zawodowego: branży mechatroniczno-elektronicznej i branży samochodowej. Zapis na stronie internetowej szkoły informuje, że dzięki projektowi realizowanemu przez Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego w partnerstwie z samorządami powiatowymi w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2007–2013, Priorytetu 7 „Rozbudowa i modernizacja infrastruktury edukacyjnej na Dolnym Śląsku”, Działania nr 7.2 „Rozwój infrastruktury placówek edukacyjnych”⁹ w szkole powstały lub zostały doposażone określone pracownie (tabela 5). Pracownie wymienione są w porządku tematycznym, tj. według branż¹⁰.

⁸ Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, *Modernizacja centrów kształcenia zawodowego na Dolnym Śląsku*, <http://www.umwd.dolnyslask.pl/edukacja/projekty-rpo-i-ewt/modernizacja-centrow-ksztalcenia-na-dolnym-slasku/> (dostęp: 17 października 2013).

⁹ Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007–2013 jest współfinansowany z budżetu Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

¹⁰ Strona internetowa Zespołu Szkół Mechanicznych w Bolesławcu, http://www.zsmbc.eu.org/?-page_id=184 (dostęp: 21 października 2013).

Tabela 5. Pracownie w ramach centrum w ZSM w Bolesławcu

Nazwa pracowni	Wartość pracowni
Pracownia spawania i łączenia metali	81 486,46 zł
Pracownia komputerowego wspomaganie projektowania	212 119,63 zł
Pracownia wytwarzania elementów konstrukcyjnych	675 678,01 zł
Pracownia automatyzacji procesów	1 284 195,43 zł
Pracownia podstaw elektrotechniki	320 004,56 zł
Pracownia mechatroniki samochodowej	74 050,12 zł
Pracownia budowy pojazdów samochodowych	167 168,06 zł
Pracownia budowy pojazdów — praktyczna	122 227,90 zł
Pracownia eksploatacji silników ZI	256 094,08 zł
Pracownia eksploatacji silników ZS	185 174,93 zł
Pracownia diagnostyki silników	119 845,72 zł
Pracownia diagnostyki podwozi	172 479,74 zł
Pracownia obsługi pojazdów samochodowych	81 880,20 zł
Pracownia naprawy pojazdów samochodowych	94 595,41 zł

Źródło: strona internetowa Zespołu Szkół Mechanicznych w Bolesławcu, http://www.zsmbc.eu.org/?page_id=184 (dostęp: 21 października 2013).

Przykład 2: Modernizacja Centrów Kształcenia Zawodowego na Dolnym Śląsku w Zespole Szkół Przemysłu Spożywczego w Legnicy. Na stronie internetowej ZSPS w Legnicy znajduje się, zgodnie z zasadami informacji i promocji RPO WD 2007–2013, wzmianka, że szkoła realizuje projekt, którego źródło finansowania to Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007–2013, Priorytet 7, Działanie 7.2. Zapis na stronie internetowej szkoły informuje, że celem realizacji projektu była poprawa jakości i efektywności kształcenia zawodowego, w szczególności przez unowocześnienie bazy dydaktycznej i poszerzenie oferty edukacyjnej uwzględniającej potrzeby rynku pracy. Założeniem przedsięwzięcia była budowa sieci centrów kształcenia zawodowego na Dolnym Śląsku w siedmiu branżach. Wymienione na stronie zadania centrów to: prowadzenie specjalistycznego kształcenia zawodowego, koordynacja kształcenia w poszczególnych branżach, współdziałanie z organizacjami pracodawców, inicjowanie i realizacja projektów w zakresie kształcenia ustawicznego. Umowa została zawarta przez organ prowadzący szkołę (tj. miasto Legnica) w 2009 r. Kwota planowanego dofinansowania dla ZSPS (branża turystyczna) — 292 350 EUR. Koszty związane z dostosowaniem pomieszczeń ZSPS do montażu wyposażenia, jakie zostały poniesione przez organ prowadzący w latach 2009–2011: 128 000 zł. Okres realizacji projektu:

lata 2009–2012¹¹. Przeanalizowane strony internetowe szkół uczestniczących w projekcie pokazują, że beneficjenci w poważny i odpowiedzialny sposób podeszli do unijnego dofinansowania, zarówno w kwestii jego planowania, wykorzystania, jak i obowiązku promocji projektu i RPO WD, współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

„Modernizacja centrów kształcenia zawodowego na Dolnym Śląsku” to projekt edukacyjny — inwestycyjny (inwestycje w infrastrukturę), któremu zapewniono komplementarność z projektami „miękkimi” (tj. inwestującymi w szeroko rozumiany kapitał ludzki), dzięki czemu potencjał zmodernizowanej bazy dydaktyczno-szkoleniowej może być optymalnie wykorzystany. Jednym z takich komplementarnych projektów jest „Modernizacja kształcenia zawodowego na Dolnym Śląsku”, współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki¹² (numer projektu: POKL.09.02.00-02-001/09), prowadzony przez wojewódzką samorządową jednostkę organizacyjną: Dolnośląskie Centrum Informacji Zawodowej i Doskonalenia Nauczycieli w Wałbrzychu¹³. Projekt ten miał na celu zwiększenie atrakcyjności i jakości kształcenia zawodowego młodzieży Dolnego Śląska, co miało sprzyjać rozwijaniu zdolności aktywnego uczestnictwa w życiu gospodarczym i zaspokajaniu potrzeb zmieniającego się rynku pracy. Podjęto decyzję o kontynuacji projektu (który zakończył się 31 maja 2011 roku) pod nazwą: „Modernizacja kształcenia zawodowego na Dolnym Śląsku II” (MKZII), który miał trwać docelowo do 30 września 2014 r., a jego beneficjentem został także Samorząd Województwa Dolnośląskiego (jednostka prowadząca — UMWD, Wydział Edukacji i Nauki). Oba projekty miały za zadanie wdrożenie programów rozwojowych szkół zawodowych. Podczas gdy „Modernizacja Centrów Kształcenia Zawodowego na Dolnym Śląsku” ma zapewnić szkołom nowoczesne technologie (wyposażenie w sprzęt), projekty POKL zapewniają zajęcia dodatkowe dla uczniów oraz szkolenia dla nauczycieli, odpowiednie do pozyskanych przez szkoły nowych technologii¹⁴.

¹¹ Portal Legnica.eu, http://www.portal.legnica.eu/portaltext/strona/pid/757/t/regionalny_program_operacyjny_dla+modernizacja_centrow_ksztalcenia.html (dostęp: 17 października 2013).

¹² Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007–2013 jest współfinansowany z budżetu Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

¹³ <http://mkz2.walbrzych.pl/index.php/opis-projektu/ogolny-opis-projektu> (dostęp: 17 października 2013).

¹⁴ Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, *Projekty realizowane przez Wydział Edukacji i Nauki, Budowa Centrów Kształcenia Zawodowego na Dolnym Śląsku*, <http://www.umwd.dolnyslask.pl/edukacja/projekty-rpo-i-ewt/modernizacja-centrow-ksztalcenia-na-dolnym-slasku/> (dostęp: 17 października 2013).

III. Analiza dostosowania kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy w latach 2009–2012 na przykładzie wybranych powiatów

Wnioski płynące z badań, opublikowane w raporcie DARR, który powstał w 2007 roku, nie przyczyniły się do poprawy sytuacji na rynku pracy na Dolnym Śląsku w latach późniejszych. Powiatowe urzędy pracy najwyraźniej nie zapoznały się z wynikami raportu lub osoby odpowiedzialne za politykę władz lokalnych w tej dziedzinie nie wyciągnęły z niego odpowiednich wniosków. Wyniki analizy danych z urzędów pracy z lat 2009–2012 wskazują na kontynuację tendencji na badanym obszarze. W tej części analizie została poddana zmiana liczby bezrobotnych przedstawicieli poszczególnych zawodów w latach 2009–2012 oraz oferty edukacyjne publicznych szkół ponadgimnazjalnych, dla których organami prowadzącymi są powiaty: bolesławiecki, Legnica (miasto), lwówecki i oleśnicki.

Powiat bolesławiecki

Tabela 6. Bezrobotni mający wyuczony zawód i bez zawodu zarejestrowani w Powiatowym Urzędzie Pracy w Bolesławcu

Wyszczególnienie	Liczba bezrobotnych na koniec kolejnych lat			
	2009	2010	2011	2012
Bezrobotni ogółem	4782	4552	3788	4369
W tym bezrobotni z zawodem	2997	2882	2407	2815
Bez zawodu	1785	1670	1381	1554
W tym z wykształceniem średnim ogólnokształcącym	448	433	brak danych	brak danych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych Powiatowego Urzędu Pracy w Bolesławcu.

Dane zaprezentowane w tabeli 6 wskazują na brak tendencji do zmiany sytuacji w badanym okresie. Chwilowy spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych z roku 2011 nie utrzymał się w roku następnym. Tymczasem co roku na rynek pracy wypuszczane są kolejne grupy absolwentów szkół ogólnokształcących i zawodowych, z których najliczniejsza w powiecie bolesławieckim była w badanym okresie ta pierwsza. Tabela 7 przedstawia liczbę bezrobotnych absolwentów ze względu na wyuczony zawód:

Tabela 7. Zawody generujące bezrobotnych absolwentów w powiecie bolesławieckim w latach 2009–2012

Zawód nadwyżkowy (bezrobotni absolwenci)	Rok			
	2009	2010	2011	2012
Bez zawodu (wykształcenie ogólne)	52	53	73	81
Sprzedawca	22	20	19	19
Murarz	8	7	3	1
Technik mechanik	9	10	0	0
Asystent ekonomiczny (technik ekonomista)	11	10	9	3
Kucharz małej gastronomii	9	4	3	9
Fryzjer	5	2	10	10
Technik elektronik	12	0	0	0
Technik żywienia i gospodarstwa domowego	5	7	0	4
Mechanik pojazdów samochodowych	8	3	2	10
Organizator usług hotelarskich (technik hotelarstwa)	5	6	11	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych Powiatowego Urzędu Pracy w Bolesławcu.

Z analizy oferty edukacyjnej powiatu bolesławieckiego (pozyskanej ze strony internetowej oraz wydawanych corocznie folderów edukacyjnych) z lat 2009–2012 wynika, że w tym czasie kształcono młodzież w szkołach ponadgimnazjalnych we wszystkich zawodach nadwyżkowych. Jediną tendencją, jaką można zauważyć, jest zwiększenie nacisku na kształcenie zawodowe w powiecie bolesławieckim przez świadome zmniejszenie liczby oddziałów kształcenia ogólnego (w liceach ogólnokształcących) na rzecz szkół zawodowych (głównie techników).

Powiat lwówecki

Tabela 8 zawiera wykaz zawodów nadwyżkowych, to jest takich, w których istniała nadwyżka bezrobotnych w stosunku do miejsc pracy. Analiza danych wskazuje na utrzymywanie się zaobserwowanych tendencji w powiecie lwóweckim w badanym okresie i tylko nieznaczne zmiany w ciągu czterech lat. Tymczasem analiza oferty edukacyjnej powiatu lwóweckiego z lat 2009–2012 przekazanej przez Starostwo Powiatowe w Lwówku Śląskim wykazała, że powiat ten jako organ prowadzący dla szkół ponadgimnazjalnych kształcił i nadal kształcił młodzież we wszystkich wymienionych w tabeli 8 zawodach.

Tabela 8. Ranking zawodów nadwyżkowych w powiecie lwóweckim w latach 2009–2012

Zawód nadwyżkowy	2009	2010	2011	2012
Sprzedawca	25	27	29	23
Asystent ekonomiczny (technik ekonomista)	20	19	12	10
Murarz	17	17	16	18
Szwaczka	9	9	7	10
Ślusarz	12	8	7	6
Kucharz	6	7	4	4
Technik mechanik	10	7	6	5
Technik żywienia i gospodarstwa domowego	4	5	3	3
Mechanik pojazdów samochodowych	5	5	5	7
Mechanik operator pojazdów i maszyn rolniczych	6	4	2	2
Handlowiec (technik handlowiec)	5	4	0	3
Piekarz	5	4	0	4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych Powiatowego Urzędu Pracy w Lwówku Śląskim.

Powiat oleśnicki

Powiatowy Urząd Pracy w Oleśnicy sklasyfikował bezrobotnych ze względu na ich sytuację osobistą w badanym okresie 2009–2012, co dało możliwość zaobserwowania tendencji wśród absolwentów i osób młodych do 25. roku życia. Liczba bezrobotnych w tej grupie zmalała w przeciągu trzech lat (tabela 9).

Tabela 9. Klasyfikacja osób bezrobotnych ze względu na ich sytuację osobistą w powiecie oleśnickim w latach 2009–2012

Osoby bezrobotne	2009	2010	2011	2012
Długotrwale bezrobotne	1919	2632	2719	2824
Do 25. roku życia	1253	1471	1156	1186
Powyżej 50. roku życia	1202	1400	1340	1511
Bez kwalifikacji zawodowych	1397	1493	1477	1576
Samotnie wychowujący dziecko do 18. roku życia	402	483	438	529
Niepełnosprawni	339	383	398	408

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych Powiatowego Urzędu Pracy w Oleśnicy.

Tabela 10 pokazuje natomiast tendencje dotyczące liczby zarejestrowanych bezrobotnych ze względu na wyuczony lub uprzednio wykonywany zawód. Dane dotyczą długotrwałych bezrobotnych, a więc osób w sytuacji, w której instytucje publiczne powinny już były podjąć działania mające na celu jej poprawę. Analiza danych Powiatowego Urzędu Pracy w Oleśnicy wykazała, że w niemal wszystkich wymienionych zawodach (z wyjątkiem piekarza) nastąpił w badanym okresie wzrost (czasem znaczny) liczby bezrobotnych, pozostających bez pracy w okresie dłuższym niż 12 miesięcy.

Tabela 10. Ranking zawodów nadwyżkowych w powiecie oleśnickim w latach 2009–2012 (bezrobotni, uprzednio pracujący, pozostający bez pracy w okresie dłuższym niż 12 miesięcy)

Zawód	2009	2010	2011	2012
Sprzedawca	90	175	200	207
Obuwnik przemysłowy	45	56	60	66
Technik mechanik	13	17	16	20
Robotnik pomocniczy w przemyśle przetwórczym	23	26	29	26
Tokarz (w tym tokarz w metalu)	11	0	20	25
Murarz	13	29	35	42
Asystent ekonomiczny (technik ekonomista)	19	29	27	27
Kucharz	19	24	0	26
Ślusarz	24	43	39	44
Piekarz	10	16	16	0
Mechanik pojazdów samochodowych	12	0	0	18

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych Powiatowego Urzędu Pracy w Oleśnicy.

Tymczasem wynik analizy oferty edukacyjnej powiatu oleśnickiego w tym okresie pokazał, podobnie jak w pozostałych powiatach, że jego szkoły ponadgimnazjalne kształcą w zawodach wskazywanych przez urzędy pracy jako nadwyżkowe. Ciekawym, charakterystycznym dla powiatu oleśnickiego przypadkiem jest powtarzający się i występujący nieustannie przez kilka lat nadmiar osób z wykształceniem w zawodzie obuwnik przemysłowy. To już cecha lokalnego rynku pracy, na którym występowała ta właśnie gałąź przemysłu — fabryki obuwia. Istotne jest, że fabryki obuwia nie funkcjonowały już na terenie powiatu, a jedna ze szkół nadal kształciła w tym zawodzie.

Powiat-miasto Legnica (inny charakter bezrobocia ze względu na ośrodek akademicki)

Tabela 11 przedstawia klasyfikację zawodów, w których istnieje duża podaż pracowników w stosunku do liczby miejsc pracy.

Tabela 11. Ranking zawodów nadwyżkowych w Legnicy w latach 2009–2012

Zawód nadwyżkowy	Napływ bezrobotnych			
	2009	2010	2011	2012
Bez zawodu	2188	1230	841	911
Sprzedawca	1081	671	573	560
Murarz	448	234	189	178
Szwaczka	410	170	152	126
Ślusarz	306	172	140	153
Asystent ekonomiczny (technik ekonomista)	398	230	139	146
Robotnik budowlany	230	151	135	114
Technik mechanik	260	140	106	91
Sprzątaczką biurowa	320	0	99	99
Specjalista administracji publicznej	0	0	81	76
Technik budownictwa	244	113	80	81
Mechanik samochodów osobowych	261	120	79	99
Technik prac biurowych	240	116	79	51
Krawiec	260	111	78	65
Robotnik gospodarczy	116	88	76	83
Magazynier	85	0	67	83
Kucharz	162	0	62	67
Mechanik-operator pojazdów i maszyn rolniczych	112	0	59	0
Kasjer handlowy	0	0	58	46
Politolog	102	0	57	48
Piekarz		0	54	57
Technik technologii odzieży	93	0	49	0
Fryzjer	0	0	49	49
Technik handlowiec	92	0	49	0
Kierowca samochodu ciężarowego	113	0	48	54
Malarz budowlany	139	0	47	42
Pedagog	0	0	43	51
Cukiernik	0	0	43	54

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych Powiatowego Urzędu Pracy w Legnicy.

Analiza oferty edukacyjnej dotyczącej kształcenia ponadgimnazjalnego w Legnicy dostarcza ciekawych wniosków. Zaskakujące, że nie można porównać sytuacji w Legnicy do sytuacji żadnego z omówionych wcześniej powiatów ziemskich i ograniczyć się wyłącznie do analizy zawodów uzyskanych w liceum, technikum lub zasadniczej szkole zawodowej. Po pierwsze, jest to ośrodek, w którym funkcjonują wyższe uczelnie, i w związku z tym w rankingu zawodów deficytowych i nadwyżkowych pojawiają się nowe pozycje (specjalista administracji publicznej, politolog, pedagog), a po drugie trudno zauważyć jakikolwiek trend rosnący czy malejący odnośnie do pojawiania się bezrobotnych w danym zawodzie w ciągu ostatnich kilku lat. Może z tego płynąć wniosek, że to pierwszy z przebadanych samorządów, który reaguje na zmiany na rynku pracy, dostosowując kształcenie ponadgimnazjalne do jego potrzeb. A jednak byłby to wniosek pośpieszny i nieuzasadniony. Analiza oferty edukacyjnej i naboru do szkół ponadgimnazjalnych w Legnicy w latach 2009/2010–2012/2013 pokazuje, że oferta, jeśli już była modyfikowana, to nieznacznie. Za spadkiem liczby napływających bezrobotnych stała więc koniunktura i ogólnie mniejsza liczba absolwentów wszystkich szkół, spowodowana niżem demograficznym.

Zakończenie. Wnioski

Istnieją obowiązki ustawowe w kwestii sprawozdawczości urzędów pracy dotyczących bezrobocia¹⁵. Na terenie jednego powiatu funkcjonują szkoły ponadgimnazjalne prowadzone przez powiat (lub miasto) oraz urzędy pracy, w związku z czym samorząd powiatowy ma kontrolę zarówno nad działalnością oświatową szkół, dla których jest organem prowadzącym, jak i nad działalnością powiatowych urzędów pracy, których pracę nadzoruje. Kierownik urzędu pracy każdego roku składa sprawozdanie przed organem legislacyjnym — radą powiatu (lub radą miasta). Spośród przebadanych czterech powiatów na Dolnym Śląsku autorka tylko w jednym przypadku spotkała się z dobrowolnym raportowaniem przez organ prowadzący szkoły stopnia dostosowania kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy. Powiat bolesławiecki od 2009 roku przygotowuje takie raporty i przedkłada je swojej radzie pod obrady. Jednak i w tym wypadku woła wóldarzy powiatu nie wystarcza, ponieważ muszą oni funkcjonować w ramach prawnych krępujących innowacyjność w edukacji. Ramy prawne, na których oparty jest system edukacji w Polsce, nie pozwalają samorządom na samodzielność w podejmowaniu większości decyzji. Niełatwo jest zlikwidować nierentowny kierunek kształcenia, a tym bardziej całą szkołę, nawet w dobie niżu demograficznego. Ustawa o systemie oświaty dopuszcza tylko jedną możliwość (i termin) likwidacji szkoły — i to w roku szkolnym poprzedzającym ter-

¹⁵ Na podstawie ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2015 r., poz. 149).

min likwidacji. Samorząd nie może więc elastycznie reagować na zmiany demograficzne lub nawet zainteresowanie uczniów nauczaniem zawodem¹⁶. Zmiany pociągnęłyby za sobą konieczność nowych inwestycji w bazę, kosztownego przekwalifikowania nauczycieli, dużych zmian kadrowych w oświacie. I tu dochodzimy do meritum. Samorządy nadal są i będą krępowane przez ustanawiane na poziomie centralnym prawo oświatowe¹⁷. Rozwiązania systemowe są dobre, ale czasem skuteczniejsze jest podejście indywidualne, analiza i próba znalezienia rozwiązania w tym konkretnym przypadku. Nawet najlepszy i najdroższy sprzęt nie zastąpi bowiem uczniom dobrego, zaangażowanego nauczyciela. Wymagane są więc rozwiązania poprzedzone analizą demograficzną, umożliwiające skuteczne kształcenie nauczycieli, programowania ich przyszłości zawodowej, a więc powiązane także z zapotrzebowaniem na ich pracę na rynku. Tylko kompleksowe zintegrowane działania na poziomie lokalnym są w stanie zapewnić powodzenie w kwestii dostosowania szkolnictwa zawodowego do dynamicznie zmieniających się potrzeb na rynku pracy.

Bibliografia

Monografie

- Analiza potencjału rozwojowego Dolnego Śląska. Zagadnienia wybrane*, red. K. Kozłowska, Wrocław 2008.
- Dziugieł K., Wójcik P., *Diagnoza potrzeb edukacyjnych. Rozwój rynku pracy województwa dolnośląskiego poprzez dostosowanie oferty szkolnictwa zawodowego. Analiza trendów na rynku pracy i rynku edukacyjnym województwa dolnośląskiego*, Warszawa 2010.
- Kwalifikacje dla gospodarki. Program rozwojowy szkolnictwa zawodowego poprzez dostosowanie oferty do potrzeb sektora usług. Kompleksowy program rozwoju szkolnictwa zawodowego w zakresie dostosowania oferty do potrzeb sektora usług województwa dolnośląskiego*, Warszawa 2010.
- Kwalifikacje dla gospodarki. Program rozwojowy szkolnictwa zawodowego poprzez dostosowanie oferty do potrzeb sektora usług. Prognoza sytuacji na rynku edukacyjnym i rynku pracy w miastach powyżej 100 tysięcy mieszkańców w województwie dolnośląskim*, Warszawa 2010.
- Zaleski J., Korf T., Lisowiec G., *Raport regionalny. Województwo dolnośląskie*, Wrocław 2011.

Akty prawne

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2011 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz.U. z 2012 r., poz. 7 oraz z 2014 r., poz. 1140).
- Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta nauczyciela (Dz.U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2015 r., poz. 149).

¹⁶ Na podstawie ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 z późniejszymi zmianami).

¹⁷ Ustawa o systemie oświaty i Karta Nauczyciela wraz z odpowiednimi rozporządzeniami.

Materiały źródłowe

Dolnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego, raport *Regionalne badanie rynku pracy*, Wałbrzych 2007.

Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych z lat 2009–2012 z Powiatowych Urzędów Pracy w Bolesławcu, Legnicy, Lwówku Śląskim i Oleśnicy.

Oferta edukacyjna i nabór do szkół ponadgimnazjalnych na lata szkolne 2009/2010–2012/2013 — dane pochodzące ze Starostw Powiatowych w Bolesławcu, Lwówku Śląskim i Oleśnicy oraz z Urzędu Miejskiego w Legnicy.